

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

EŞİM / TÜRKİYE

(Başvuru No. 59601/09)

KARAR

STRAZBURG

17 Eylül 2013

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şeklî düzeltmelere tabi olabilir.

Eşim / Türkiye davasında,*Başkan*

Guido Raimondi,

Yargıçlar

Peer Lorenzen,

András Sajó,

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Helen Keller,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm);

27 Ağustos 2013 tarihinde yapılan kapalı müzakerelerin ardından,

Söz konusu tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Dava, 22 Ekim 2009 tarihinde, Türk vatandaşı Bay Uğur Eşim ("başvuran") tarafından, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi gereğince, Mahkemeye Türkiye Cumhuriyeti aleyhinde yapılan bir başvurudan (No. 59601/09) ibarettir.

2. Başvuran, Ankara'da görev yapan avukat Bay O. Doğan tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet"), kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuru, 11 Haziran 2012 tarihinde Hükümete tebliğ edilmiştir. Ayrıca, başvurunun kabul edilebilirliği ve esası hakkında aynı anda karar verileceği bildirilmiştir (29. maddenin 1. fıkrası).

OLAYLAR**I. DAVANIN KOŞULLARI**

4. Başvuran, 1969 yılında doğmuştur ve İstanbul'da yaşamaktadır.

5. Başvuranın o esnada orduda asker olduğu 25 Eylül 1990 tarihinde, güvenlik güçleri ile bir grup terörist arasında bir çatışma patlak vermiştir. Başvuran, olay esnasında kurşunlardan ağır bir biçimde yaralanmıştır. Akabinde farklı askerî hastanelerde tedavi görmüştür. 14 Kasım 1991 tarihli bir sağlık raporuna göre, başvuranın iş görme yeteneği % 33 oranında azalmıştır. Bu nedenle 2 Nisan 1992 tarihinde, kalıcı bir sakatlıktan

muzdarip olduğu beyan edilerek, başvuranın orduyla ilişkisi kesilmiştir. Kendisine ayrıca altıncı dereceden maluliyet maaşı bağlanmıştır.

6. Başvuran sonraki yıllarda devamlı baş ağrısı ve baş dönmesinden muzdarip olmaya başlamış ve uyku sorunları yaşamıştır. 2004 yılında bir BT taraması, sol orbital bölgede ne olduğu belirlenemeyen bir metal cisim olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ardından başvuran 2007 yılında GATA Askerî Hastanesi nöroşirurji bölümüne kabul edilmiştir ve bir başka BT taraması kafatasında 15x10 mm.lik bir mermi olduğunu ortaya çıkarmıştır. Doktorlar kurşunun çıkarılmasının muhtemelen hayatî tehlike arz ettiğini ifade etmiştir.

7. Başvuran, 19 Eylül 2007 tarihinde yaralanması nedeniyle tazminat almak amacıyla Millî Savunma Bakanlığına başvurmuştur. Tıbbî ihmal nedeniyle, kafatasındaki kurşunun fark edilmeden kaldığını ve maluliyet aylığının hesaplanmasında bu durum dikkate alınmadığından ayrıca maddi zarara uğradığını iddia etmiştir.

8. İdarî makamların talebi örtülü bir biçimde reddetmesinin ardından, başvuran 16 Ocak 2008 tarihinde, biri maddi zarar ve diğeri 2007 yılında kafatasında tespit edilen kurşun nedeniyle uğradığı manevi zarar için olmak üzere, Askerî Yüksek İdare Mahkemesinde iki ayrı dava açmıştır.

9. Askerî Yüksek İdare Mahkemesi; sırasıyla 21 Ocak ve 18 Şubat 2009 tarihlerinde, zaman aşımına uğradığı gerekçesiyle her iki davayı da oy çoğunluğuyla reddetmiştir. Mahkeme her iki kararda da, başvuranın 2007 yılına kadar kafatasındaki kurşunun farkında olmamasına karşın, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 43. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, tazminat davalarının olaydan itibaren beş yıl içerisinde açılması gerektiğine hükmetmiştir.

10. Askerî Yüksek İdare Mahkemesi, 22 Nisan 2009 tarihinde başvuranın karar düzeltme talebini reddetmiştir. Karar, 6 Mayıs 2009 tarihinde başvurana tebliğ edilmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMA

A. Askerî İdare Hukuku

11. Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 43. maddesi (1602 sayılı ve 4 Temmuz 1972 tarihli Kanun) şu şekilde öngörmektedir:

“İdari eylemlerden hakları ihlâl edilmiş olanların Askerî Yüksek İdare Mahkemesinde dava açmadan önce, bu eylemlerin yazılı bildirimi üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde yetkili makama başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri lazımdır. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde bu konudaki işlemin tebliği tarihinden ve altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren altmış gün içinde tam yargı davası açabilirler...”

B. İdare Hukuku

12. Danıştay pek çok davada İdarî Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesinde öngörülen zaman aşımı süresinin şahsî yaralanmanın sabit olduğu andan itibaren işlemeye başladığına kanaat getirmiştir (bk. diğer emsaller arasında, Danıştay, 17 Nisan 2007, E. 2005/8152, K. 2007/2075).

HUKUKÎ DEĞERLENDİRME**I. SÖZLEŞME'NİN 6. MADDESİNİN İHLÂL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA**

13. Başvuran; Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin, davasını zaman aşımına uğradığı gerekçesiyle reddetmesi nedeniyle adil yargılanma ve mahkemeye etkili erişim hakkından mahrum bırakıldığından şikâyetçi olmuştur. Başvuran başvuru formunda Sözleşme'nin 2., 6. ve 13. maddeleri ile Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesine dayanmıştır.

14. Mahkeme, başvurunun yalnızca 6. madde açısından incelenmesi gerektiğini düşünmekte olup; söz konusu maddenin ilgili kısımları şu şekildedir:

“1. Herkes davasının medenî hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezaî alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek...[bir] mahkeme tarafından kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

15. Mahkeme, başvurunun Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının (a) bendi anlamında açıkça temelden yoksun olmadığını kaydetmektedir. Ayrıca başvurunun başka gerekçelerle de kabul edilemez olmadığına dikkat çekmektedir. Bu nedenle, kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

B. Esas Hakkında

16. Başvuran; Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin tazminat davasını zaman aşımına uğradığı gerekçesiyle reddetmesi nedeniyle adil yargılanma ve mahkemeye etkili erişim hakkından mahrum bırakıldığından şikâyetçi olmuştur. Başvuran; Askerî Yüksek İdare Mahkemesi tarafından uygulanan beş yıllık zaman aşımı süresinin, kendisini dava açmaya sevk eden olayların farkına varmadan önce, sahip olduğu dava açma hakkını kullanmasına olanak vermeyecek şekilde işlediğini iddia etmiştir.

17. Hükümet, bu iddiayı reddederek, başvuranın mahkemeye erişim hakkına halel gelmediğini, zira kendisinin 22 Temmuz 2004 tarihli BT taramasının ardından dava açmak için bir yılının olduğunu ileri sürmüştür. Yasal süre sınırlaması ilkesinin tüm Avrupa hukuk sistemlerinde mevcut olduğunu ve bu kuralın amacının hukukî belirlilik sağlamak olduğunu öne sürmüştür.

18. Mahkeme, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasınca koruma altına alınan adil yargılanma hakkının, medeni hakların talep edilmesini sağlayacak etkin adli bir başvuru yolunun varlığını gerekli kılan hukukun üstünlüğü ilkesi ışığında yorumlanması gerektiğini yinelemektedir (bk. *Béleš ve Diğerleri / Çek Cumhuriyeti*, No. 47273/99, § 49, AİHM 2002-IX). Yine Mahkeme, 6. maddenin 1. fıkrasının herkese medeni hak ve yükümlülüklerine ilişkin her türlü ihtilafı bir mahkeme önüne taşıma hakkını tanıdığını ve bu şekilde, erişimin, yani hukuk davası açabilmenin bir unsuru olan “mahkeme hakkını” koruma altına aldığını hatırlatmaktadır (*Golder / Birleşik Krallık*, 21 Şubat 1975, § 36, A Serisi, No. 18 ve *Liechtenstein Prensi II. Hans-Adam / Almanya*, [BD], No. 42527/98, § 43, AİHM 2001-VIII).

19. Buna ek olarak Mahkeme “mahkemeye erişim hakkının” mutlak bir hak olmadığını ve özellikle bir başvurunun kabul edilebilirlik şartlarına ilişkin sınırlamalar gibi bazı zımni sınırlamalara tabi olduğunu, zira bu hakkın, niteliği gereği, bu alanda belli bir takdir yetkisine sahip olan devletin düzenlemesine tabi olduğunu hatırlatmaktadır (*García Manibardo / İspanya*, No. 38695/97, § 36, AİHM 2000-II ve *Mortier / Fransa*, No. 42195/98, § 33, 31 Temmuz 2001). Bununla birlikte Mahkeme, sınırlamanın kişiye tanınan başvuru hakkının özünü etkileyecek şekilde veya etkilenmesi sonucunu doğuracak şekilde uygulanmaması gerektiğini tekrar ifade etmek ister. Öte yandan söz konusu kısıtlamalar 6. maddenin 1. fıkrası ile ancak meşru bir amaç güttükleri ve ulaşılmak istenen amaç ile kullanılan araçlar arasında makul bir orantı olduğu sürece bağdaşacaktır (*Guérin / Fransa*, 29 Temmuz 1998, § 37, *Kararlar ve Hükümler Derlemesi*, 1998-V ve *Stubbings ve Diğerleri / Birleşik Krallık*, 22 Ekim 1996, § 50, Raporlar 1996-IV).

20. Mahkeme diğer taraftan, ulusal mevzuatın yorumlanmasının öncelikle yerel makamların, özellikle mahkemelerin ve yüksek mahkemelerin görevi olduğunu hatırlatmak ister. Kendi görevi ise söz konu yorumun etkilerinin Sözleşme ile uyumluluğunu denetlemekten ibarettir. Bu durum özellikle, yerel mahkemelerin, bir başvurunun kabul edilebilirliği hakkındaki süreler gibi usul kurallarını düzenleyen ve adaletin iyi bir şekilde tecelli etmesini garanti altına alan mevzuatı yorumlamalarına ilişkin kurallar bakımından evleviyetle geçerlidir (*Tejedor García / İspanya*, 16 Aralık 1997, § 31, Raporlar 1997-VIII) Temyizlere ilişkin süre sınırlarını düzenleyen kurallar adaletin doğru şekilde tecelli ettirilmesini amaçlamaktadır. Dolayısıyla ilgili düzenlemenin veya uygulamasının dava açmak isteyen kişinin var olan bir

başvuru yolunu kullanmasını engellememesi gerekmektedir. Mahkeme ayrıca her davada ilgili somut davanın kendine özgü koşulları ışığında ve 6. maddenin 1. fıkrasının konusu ve amacını dikkate alarak bir değerlendirme yapmalıdır (bk. *mutatis mutandis*, *Miragall Escolano ve Diğerleri / İspanya*, No. 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 ve 41509/98, § 36, AİHM 2000-I).

21. Dava açma hakkını kullanmak elbette yasal bir takım şartlara bağlansa da, yukarıdaki kurallardan, mahkemelerin usul kurallarını uygularken hem yargılamanın adil olmasına halel getirecek aşırı şekilcilikten ve hem de yasalar tarafından konulan usul kurallarını ortadan kaldırma sonucunu doğuracak aşırı esneklikten kaçınmaları gerektiği sonucu çıkmaktadır (*Walchli / Fransa*, No. 35787/03, § 29, 26 Temmuz 2007). Yapılan düzenlemelerin hukuk güvenliği ilkesi ve adaletin iyi bir şekilde tecelli etmesi amacına hizmet etmediği ve dava açmak isteyen kişinin önünde davasının esasını yetkili ve görevli mahkeme önünde inceletmek bakımından bir engel oluşturduğu durumlarda mahkemeye erişim hakkı ihlâl edilmektedir (*Efstathiou ve Diğerleri / Yunanistan*, No. 36998/02, § 24, 27 Temmuz 2006).

22. Somut davada Hükümet, başvuranın kafatasındaki mermiyi 2004 yılında öğrendiğini ileri sürmüştür. Bununla bağlantılı olarak, başvuranın sol orbital bölgesinde ne olduğu belirlenemeyen bir cismin bulunduğunu gösteren 22 Temmuz 2004 tarihli BT taramasına atıfta bulunmuştur. Mahkeme bununla birlikte, Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin, 21 Ocak 2009 tarihli kararında, bu sağlık raporuna hiçbir atıfta bulunmadığını kaydetmektedir. Askerî Yüksek İdare Mahkemesi, kararında yalnızca başvuranın eylemin işlenmesinin ardından beş sene içerisinde dava açmasının gerektiğini belirtmiş (bk. yukarıda 9. paragraf) ve başvuranın zararı öğrendiği tarihi göz önünde bulundurmamıştır. Sonuç olarak, tazminat davası açma süre sınırının 25 Eylül 1995 tarihinde sona erdiği sonucuna varıldığından, başvuranın kafatasındaki mermiyi 2004 veya 2007 yılında öğrenmiş olmasının, yerel mahkemenin kararı üzerinde hiçbir etkisi olmamıştır.

23. Mahkeme, işbu davanın temelinde yer alan konunun aslen, beş yıllık süre sınırını başvuranın yaralandığı 1991 yılından itibaren hesaplayan yerel mahkeme kararındaki gerekçelendirme, olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda Mahkeme, başvuranın kafatasındaki merminin yaralandığı sırada fark edilmeyip, ancak şiddetli baş ağrıları ortaya çıktığında anlaşılmasının taraflar arasında tartışma konusu olmadığını kaydetmektedir.

24. Mahkeme ayrıca, İdarî Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesi ile Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 43. maddesi birbirinin aynısı olmakla birlikte, şahsî yaralanma davalarında Askerî Yüksek İdare Mahkemesi ile Danıştayın beş yıllık süre sınırının yorumlanmasında farklılık gösterdiğine dikkat çekmektedir. Mahkeme; yukarıda anılan içtihadı (bk. 12. paragraf) atıfta bulunarak, Danıştayın mağdurun zararın

sonuçlarını değerlendirebilecek hale geldiği tarihe önem atfettiğini, öte yandan Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin zararın sabit olduğu tarihi dikkate almadığını kaydetmektedir.

25. Somut davada Mahkeme, başvuranın 25 Eylül 1995 tarihinde kafatasındaki mermiden haberdar olmadığı tartışma konusu olmadığından, kendisinin beş yıl içerisinde tazminat davası açmasının beklenmesinin makul olarak değerlendirilemeyeceğine hükmetmektedir. Mahkemenin nazarında, şahsî yaralanmayla ilgili tazminat davalarında dava açma hakkının, taraflar uğradığı zararı gerçekte değerlendirebildiğinde kullanılması gerekmektedir. Buna göre, söz konusu AİHM'e yapılacak bir başvuru olduğunda, başvuranın olaydan sonra beş yıl içerisinde tazminat talebinde bulunması söz konusu olamazdı; zira zarar ancak daha sonraki bir tarihte tespit edilmişti.

26. Sonuç olarak, işbu davada, Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin süre sınırı hakkındaki katı yorumu, davanın esasının tam olarak incelenmesine engel olmuştur. Dolayısıyla Askerî Yüksek İdare Mahkemesi, başvurana orantısız külfet yükleyerek, başvuranın mahkemeye erişim hakkının özüne halel getirmiştir (bk. *Miragall Escolano ve Diğerleri*, yukarıda anılan, § 37).

27. İşbu davanın koşullarında Mahkeme, başvuranın mahkemeye erişim hakkının ve dolayısıyla Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlâl edildiği kanaatindedir.

II. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

28. Başvuran; maddi tazminat olarak 35.924 avro (EUR) ve manevi tazminat olarak 17.000 avro (EUR) talep etmiştir. Ayrıca avukatlık ücretleri için 14.263 avro ve masraf ve harcamalar için 1.331 avro talep etmiştir. Bu bağlamda, Ankara Barosunun tavsiye edilen ücret tarifelerine dayanmıştır. Bununla birlikte, talebini desteklemek üzere başka herhangi bir fatura veya belge ibraz etmemiştir.

29. Maddi tazminat ile ilgili olarak Mahkeme, 6. maddenin 1. fıkrasına uygun yargılama sonucunun ne olacağı hakkında görüş bildiremeyeceğini kaydetmektedir. Dolayısıyla, başvurana bu başlık altında hiçbir tazminata hükmedilemeyeceği kanaatindedir. Manevi tazminat ile ilgili olarak, Mahkeme, hakkaniyet temelinde karar vererek, bu başlık altında başvurana 3.000 avro verilmesine hükmetmektedir.

30. Mahkeme; 6. maddenin 1. fıkrasının ihlâli için en uygun tazminat şeklinin, başvuranların, söz konusu hüküm ihlâl edilmediği takdirde içinde bulunacakları duruma getirmelerini sağlamak olduğunu yinelemektedir (bk. *Mehmet ve Suna Yiğit / Türkiye*, No. 52658/99, § 47, 17 Temmuz 2007). Mahkeme, bu ilkenin işbu dava için de geçerli olduğunu saptamaktadır. Sonuç olarak, en uygun tazminat şeklinin 22 Nisan 2009 tarihli Askerî Yüksek İdare Mahkemesi kararının iptal edilmesi veya bozulması ve

başvuran dilerse, yargılamaların Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının gereklilikleri uyarınca yeniden başlatılması olacağı kanaatindedir.

31. Son olarak masraf ve harcamalar konusunda Mahkeme, içtihadına göre, bir başvuranın ancak söz konusu masraf ve harcamaların gerçekte ve gerekli olarak yapıldığı ve miktar bakımından makul olduğu ortaya konulmuş ise masraf ve harcamalar geri ödemesi alma hakkına sahip olduğunu yinelemektedir. İşbu davada başvuran, masraf ve harcamalar talebini belgelememiştir. Dolayısıyla Mahkeme, bu başlık altında hiçbir tazminata hükmetmemektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME OYBİRLİĞİYLE

1. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna;
2. Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlâl edildiğine;
3.
 - (a) manevi tazminat olarak davalı Devlet tarafından başvurana, Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, kararın verildiği tarihte geçerli döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek ve başvuranın ödemesi gereken tüm vergiler hariç olmak üzere 3.000 avro (üç bin avro) ödenmesine;
 - (b) yukarıda belirtilen üç aylık sürenin sona ermesinden ödeme tarihine kadar olan sürede, yukarıda belirtilen miktara, gecikme dönemi esnasında geçerli Avrupa Merkez Bankası marjinal borç verme faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oranda basit faizin uygulanmasına;

Karar vermiştir;

4. Başvuranın adil tazmin talebinin geri kalan kısmını *reddetmiştir*.

İşbu karar, İngilizce olarak tanzim edilmiş ve Mahkeme İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. fıkraları uyarınca, 17 Eylül 2013 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Guido Raimondi
Başkan